

Josep Maria Salrach i Marés

Josep Maria Salrach neix a Llinars del Vallès el 1945 i obté la llicenciatura en filosofia i lletres per la Universitat de Barcelona el 1969. A continuació va iniciar el seu treball de tesi doctoral sobre els orígens del comtat de Besalú, que li va permetre obtenir, amb la màxima qualificació, el doctorat en història medieval per la Universitat de Barcelona el 1974.

Mentrestant, també va iniciar-se en la docència com a professor adjunt d'història medieval en el Departament d'Història Medieval de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona. Allí fou després professor adjunt numerari i professor titular d'universitat, fins a l'any 1993, quan es traslladà a la Universitat Pompeu Fabra, on ara és el catedràtic d'universitat en Història Medieval.

Ha participat en diversos projectes de recerca dirigits o codirigits amb el doctor Manuel Sánchez: sobre l'evolució del sistema feudal a Catalunya, sobre la comunitat rural a Catalunya entre els segles IX-XIV i sobre renda i fiscalitat a Catalunya a la baixa edat mitjana.

També, amb la doctora Mercè Aventín ha treballat sobre la vila i el mercat a la Catalunya rural dels segles XII-XV i amb el doctor Gaspar Feliu en l'edició dels pergamins de l'arxiu comtal de Barcelona, des del regnat de Ramon Borrell fins al del comte Ramon Berenguer IV (projecte aquest últim que ja ha assolit bona part dels seus objectius). Fruit d'aquestes àmplies i fecundes activitats docents i de recerca són les seves abundantíssimes publicacions (gairebé en són dues-centes les que apareixen relacionades en el seu currículum).

Si agrupem la seva obra per temàtica o per les seves característiques materials, i a efectes purament expositius, podem establir diverses grans línies de publicació:

La primera és la derivada de la seva tesi doctoral sobre el comtat de Besalú, que va donar lloc a la publicació per Edicions 62 de dos volums sobre *El procés de formació nacional de Catalunya: Segles VIII-IX*, els quals es refereixen, respectivament, al domini carolingi i a l'establiment de la dinastia nacional.

Per altra banda, alguns treballs de menor abast també tenen el seu origen en la

tesi doctoral, com els dedicats al comte-bisbe Miró Bonfill i a la seva activitat fundadora de monestirs (1984, 1989 i 1990), o com les seves contribucions a les assemblees d'estudis sobre el comtat de Besalú. Així, el 1996 el seu estudi va analitzar les relacions entre els comtes de Besalú i els de Barcelona a mitjan segle XI.

El segon grup de publicacions es caracteritza per ser el resultat de la seva preocupació per la docència i per oferir als estudiants materials adequats per a l'estudi de la història medieval. Esmentarem la seva contribució a l'obra col·lectiva de Batlle, Cabestany, Claramunt, Riu i Sánchez *Textos comentados de época medieval: Siglos V-XII* (1975); a la *Historia de España: Edad Media* (1976), i a la dirigida per Manuel Tuñón de Lara *Textos de historia de la Corona de Aragón* (1984).

Un tercer grup es refereix a les obres de conjunt o de síntesi com són la redactada amb la membre d'aquest Institut doctora Eulàlia Duran sobre *Història dels Països Catalans: Dels orígens a 1714* (2 v., 1980); el tom segon de la *Història d'Espanya*, escrit amb Vernet (1984); «A Hispania visigoda», dins la *Història de Portugal* dirigida per José Hermano Saraiva, o l'escripta amb Mercè Aventín el 1985 amb el títol *Conèixer la història de Catalunya: Dels orígens al segle XII*.

Un quart grup és el constituït per treballs d'alta divulgació, com els relatius a la independència de la Catalunya comtal, als segles IX-X (*L'Avenç*, 1978), o el dedicat a la revolució agrària i la Guerra Civil, publicat a *Historia 16* (1986).

Un cinquè grup de les seves aportacions és el constituït pels nombrosos articles o veus redactats per a diccionaris o enciclopèdies, com els més de cent articles enciclopèdics d'història medieval amb signatura de J. M. Salrach que contenen els quinze volums de la *Gran enciclopèdia catalana* o el centenar d'articles que també estan signats per Salrach dins el *Diccionari d'història de Catalunya*.

Un sisè grup, on es posa especialment de manifest l'agut sentit crític del doctor Salrach com a historiador, és el constituït per les seves aportacions sobre historiografia. Amb elles ofereix una encertada guia crítica per a orientar-nos dins del complex món de la història, dels historiadors i de les seves obres.

Esmentem aquí la seva «Literatura historiogràfica i societat als Països Catalans a la baixa edat mitjana» (1983) i els treballs realitzats amb la col·laboració d'altres historiadors com Fontana, Martínez Shaw o García Cárcel sobre «La història de les mentalitats: una polèmica oberta» (1985), o juntament amb Rubiés sobre «Entorn de la mentalitat i de la ideologia del bloc de poder feudal a través de la història medieval fins a les quatre grans cròniques» (1985-1986); «Balance crítico y perspectivas de la producción historiográfica sobre historia medieval catalano-balear en la década de 1975-1986» (1988); «Marc Bloch i la història rural francesa» (1989), i «Noves recerques i

interpretacions sobre història medieval en general i de Catalunya en particular» (1995).

Uns altres gèneres conreats per Salrach són les biografies i les ressenyes d'obres significatives.

En aquest camp, devem a Salrach perfils o apunts biogràfics d'historiadors tan destacats com Santiago Sobrequés (1974), Joaquim de Camps i Arboix (1975), Miquel Gual i Camarena (1975), Agustí Duran i Sanpere (1975), Ramon d'Abadal i Rodney Hilton. També són significatives les seves recensions crítiques sobre *Catalunya mil anys enrere*, de Pierre Bonnassie; sobre *Els orígens de la servitud pagesa a la Catalunya medieval*, de Paul H. Freedman (1994), i les recensions a les obres de F. Vilanova (sobre Abadal), de Lluís To (sobre la família i l'hereu a la Catalunya dels segles x a xii), de Mercè Aventín sobre història local o senyorial, a l'obra de Pere Ortí i, sobretot, la que valora la recent publicació de Michel Zimmermann *Écrire et lire en Catalogne* de 2005.

Tanmateix, i no per esmentar-les en els darrers llocs tenen menys importància, cal destacar aquelles línies de recerca que sorgeixen de seminaris, de cursos de doctorat o de grau impartits pel doctor Salrach als seus alumnes i que s'han traduït en unes publicacions de qualitat per raó del seu caràcter original i innovador o per introduir a Catalunya plantejaments historiogràfics o obres d'autors tan significatius com Pierre Bonnassie o Michel Zimmermann.

Concretament, mencionaré quatre línies d'estudi que considero molt valuoses, com són les dedicades a l'estudi de l'època prefeudal (segles viii-x) i el canvi feudal a Catalunya (segles xi-xii), i les que es plantegen, per a la mateixa època i país, qüestions tan problemàtiques com la justícia, el mercat o la fam.

En darrer lloc, no podem oblidar que Salrach ha col·laborat en la premsa periòdica amb articles sobre història de Catalunya que s'han publicat a Catalunya i a Espanya en llocs de referència com *l'Avui*, *El País* i *El Temps* i que han contribuït a informar el públic lector amb gran solvència i a conformar la seva opinió sobre temes rellevants com el mil·lenari de Catalunya o els seus orígens com a comunitat política.

En definitiva, el doctor Josep Maria Salrach és un prestigiós catedràtic d'Història Medieval que acredita els seus valuosos mèrits científics amb un llarg i fecund itinerari acadèmic, docent i investigador que el configura com un gran especialista en la història medieval de Catalunya i en especial pel que fa a l'alta edat mitjana i a les seves vinculacions amb el món tardoantic.

A més a més, compta amb el reconeixement científic dels seus col·legues més solvents catalans, espanyols, europeus i americans.

Per tot això, considero que l'Institut d'Estudis Catalans augmentarà sensiblement la seva autoritat i capacitat d'estudi i de recerca si dóna entrada, com un dels seus membres numeraris, al benemèrit doctor Josep Maria Salrach.

Text llegit per Tomàs de Montagut Estragués en el Ple del 18 de desembre de 2006